

«Sarraskiak edo hilketak errazago aitortzen dira sexu indarkeria baino»

Unibertsitateko irakaslea, giza eskubideetan eta nazioarteko zuzenbide humanitarioan aditua, eta gatazka armatuen eta genero gaien ikertzailea, Norma Vera Salazar kolonbiarrak Karibeko kostan paramilitarren sexu indarkeria pairatu duten 10.000 biktimari baino gehiagori lagundu die azken bi hamarkadetan. Magdalenako Emakumeen Sarearen sortzaile eta presidentea ere izan zen 2013 eta 2018 artean.

Hernan Giraldo Serna paramilitarraren kontrako prozesu judiziala abiatu zuen. Hogeita bost urtez Sierra Nevada de Santa Marta ingurua kontrolpean izan zuen Giraldo Sernak. 1.500etik gora arma gizon izan zituen bere esanetara. Droga trafikoaren ibilbideak kontrolatzen zituen. Hamalau urte baino gutxiago zituzten 201 neskato bortxatu zituen. Preso zegoela ere bost adingabe bortxatu zituen espetxean bertan, dokumentu faltsuekin sarrarazi ondoren. Talde paramilitarrekin abian ipini zuen prozesuaren ondoren, Justizia eta Bakea Legea sortu zuen Kolonbiako Gobernuak. Giraldo Sernak legeari heldu zion kartzela zigorra arintzeko, baina soilik 33 bortxaketa aitortu zituen. Kopurua faltsua zela frogatu zuen Vera Salazarrek, zortzi urtez egindako ikerketaren ostean. Fiskaltzak gizateriaren aurkako krimeneztat jo zituen delituak.

Freytter elkartearen eskutik Euskal Herrian izan da, gataz-

NORMA VERA SALAZAR

EKINTZAILE KOLONBIARRA

Hernan Giraldo paramilitarrak adin txikiko 201 neskato bortxatu zituen. Norma Vera Salazar giza eskubideen defendatzaileak delitu horiek denbora luzez ikertu ditu.

Ainara Lertxundi

karen testuinguruan gertaturiko sexu-krimenak azalarazteko. Gasteizko Legebiltzarrean egon zen, eta Euskal Herrira migratutako emakumeekin elkartu zen. Gaur8rekin egindako elkarrizketan nabarmendu duenez, «errazagoa da sarraskiak edo hilketak aitortzea sexu indarkeria baino».

Bi hamarkada baino gehiago eman dituzu Magadalena departamentuan paramilitarismoa eta sexu biolentzia gerra arma gisa ikertzen. Zer ezagurri hartu zituen fenomeno horrek Karibeko kostaldean? Paramilitarismoa erantzun kontrainsurgente gisa hasitako fenomeno da. Eskualdeetan antolatu zuten, abeltzain eta eskuin muturrari lotutako sektore ekonomikoen laguntzaz. Babes horren ondorioz, egitura horiek sendotu egin ziren eta lurraldearen kontrola izan zuten, eta horrek legez kanpoko beste jarduera batzuk ekarri zituen, hala nola narkotrafikoa, lurrak desjabetzea, lekualdatzeak edo gizateriaren aurkako krimenak. Magdalenaren kasuan, paramilitarismoaren eragina oso bortitza izan zen. Kolonbiako Kariben gertatu ziren 333 sarraskietatik 123 Magdalenan izan ziren. Desplazamendu masibo handiena, 11.000 pertsonena, Santa Martan gertatu zen, departamentuko hiriburuan, non 1.200 desagertu baino gehiago zenbatu ditugun. Hernan Giraldo Sernak 14 urtetik beherako 200 adingabe baino gehiago bortxatu zituen: sexu indarkeria gerra arma bilakatu zen. Emakumearen gorputza

gerra arma gisa erabili zuen seme-alabak izateko eta odol-kidetasunaren bidez lurraldearen kontrola bermatzeko. Berrehun seme-alaba baino gehiago izan zituen. Munduko gatazka modernoetako sexu harrapakari nagusia da.

Zein faktorek ahalbidetu zuten sistematikotasun hori?

Alde batetik, lurraldean hain hedatuta dagoen misoginia. Bestetik, gorputzaren erabilera eta sexu krimenak ikusezin bihurtzea ahalbidetu dute bortxaketa masibo horiek. Faktore horiei konplizitate instituzionala gehitu zaie; “lehen gaueko eskubidea”, latinez “jus primae noctis” esaten zitzaion hori, baliozkotu egin du erakundearen konplizitateak. Garai batean, 1.500etik gora gizon izan zituen bere kargu Giraldo Sernak. Eskualdea kontrolatzen zuen, baita Ameriketako Estatu Batuetara kokaina bidaltzeko ibilbideak ere. Narratibak eraikitzeko gaitasuna zuen; neskatoak gurasoek beraiak entregatzen zituztela esaten zuen. Gezurra zela frogatu nuen; gurasoak presionatu egiten zituzten. Gatazkaren baitan, erresistentzia ezinezkoa zen. Paramilitarismoaren dinamikek ez zuten inolako erresistentzia gunerik ahalbidetzen. Sexu krimenak ikusezin bihurtu zituzten; hori da sakoneko arazoa.

‘Zulagailua’ ezizenez ezaguna zen Giraldo Serna. Horrek nolabaiteko eskubidea ematen zion neskatzak indarrez desloratzeko. Eta toki jakin batzuetan ‘Giraldoren emakumea’ izatea duintasun handikotzat

jotzen zuten. Bortxaren fruitu, 200 bat seme-alaba izan zituen. Helburua familia leinua-
ren bidez lurraldearen kontro-
la mantentzea zen.

Errazagoa da gatazkaren bai-
tan sarraskiak eta hilketak ai-
tortzea krimen ikusezin bat ai-
tortzea baino. Giraldo Sernak
33 bortxaketa soilik aitortu di-
tu. Guk, berriz, 201 bortxaketa
ikertu ditugu. Barranquillan
eta Medellinen preso egonda,
adin txikiko bost neskato bor-
txatu zituen espetxean ber-
tan. Bere alabak izango balira
bezala sartu zituzten.

**Konplizitate sare bati buruz
ari gara, beraz.**

Horixe. Estatu aparatu krimi-
nal batek balioztatu zuen hori.
Prokuradoretzak esku hartu
zuen, paper faltsuak eman ziz-
kien eta Espetxeetako eta Kar-
tzeletako Institutu Nazionalak
(INPEC), dokumentazioa fal-
tsua izan arren, espetxean sar-
tzen utzi zien eta adingabeko
neskato horiek espetxean ber-
tan bortxatzea baimendu
zuen. Gaia lerro mehe batzue-
tatik pasatzen da. Lehenenik,
krimen sexualak ikusezinak
direla –inork ez du horretaz
hitz egiten eta ez ditu aitortu
nahi –. Bigarrenik, Estatuak ez
zuela bere eginbidea zintzo
bete, Giraldo Sernak aitortu zi-
tuen 33 krimenetatik haratago
ez baitzuen inolako ikerketa-
rik egin.

Eta hirugarrenik –eta alda-
tzeko konplexuena–, gizarte
zibilak sexu indarkeria nor-
malizatu duela nolabait. Nor-
maltzat jo da gizonak neska-
toekin oheratzea. Oso zaila da
hain errotuta dauden gizarte
egiturak eta kultur logikak
eraldatzea eta erakundeek be-
ren eginbeharra betearaztea.
Misoginia eta indarkeria maila
handia dago lurraldean. Ma-

Argazkiak: GAUR

IBILBIDEA

Norma Vera Salazar
unibertsitate irakaslea
eta giza eskubideetan
aditua da. Kolonbiako
gatazka armatua ikertu
du: zehazki, paramilitarren
sexu biolentzia Santa
Martako Sierra Nevadan.
Emakumearen gorputza
arma gerra gisa erabili
izana salatu du.

txismo estrukturalak ez die le-
kurik uzten emakumeen esku-
bideak eta duintasuna aintzat
hartzen dituzten diskurtsoei.

**Zerk bultzatu zintuen ikerke-
ta hau egitera?**

Ni neu sexu indarkeriaren bik-
tima izan nintzen, ez gatazka
armatuaren testuinguruan,
osaba baten eskuetan baizik.
Sexu indarkeriaren eta familia
barruko indarkeriaren bikti-
mak eta lurrak erreklamatzen
dituzten 10.000 emakume
baino gehiago ordezkatu di-
tut. Ikerketa hau katarsi per-
sonal moduko bat izan da;
norbanako erreparazio bat,
alegia. Sexu indarkeriaren bik-
timentzat, krisi pertsonalak

gainditzeko eguneroko ariketa
da bizirik irautea. Bilaketa per-
sonalerako prozesua izan da
ikerketa hau; nik izan ez nuen
justizia eman nahi izan diet
biktimei. Bortxaketa ez da soi-
lik gorputzarena; arimarena
ere bada.

**Nolakoa izan zen emakume
horienganako hurbilketa?**

Hernan Giraldo Serna bortxa-
tzaile sistematiko bat zela guz-
tion ahotan zegoen. Ezagutza
publikokoa zen, baina inor ez
zen ausartzen gertatzen ari ze-
na salatzen. Berrehun biktima
elkarriketatu nituen. Haiekin
mintzatu nintzen. Zailena
haien burua biktima gisa ai-
tortzea izan zen. Izan ere, as-

korentzat ‘ohorea’ zen Giraldo
Sernaren ‘emakumea’ izatea.
Modu anonimoan bildu ni-
tuen lekukotasunak. Oso zaila
da sexu biolentziari buruz hitz
egitea, estigma oso handia
baita.

**Nola baloratzen duzu Bakera-
ko Jurisdikzio Berezia?**

Oso positiboa da. Ikusezin ge-
ratu diren krimenak mahai-
gaineratzeko eta biktimentzat
justizia lortzeko baliagarria
izan daiteke. Sexu krimenei
beste ikuspegi batetik heldu
behar diegu. Gerraren beste
dimentsio batzuk ikusteko,
pedagogia egiteko eta ez erre-
pikatzeko neurriak sortzeko
aukera ematen digu.